

De Schaduwzijde van Hoop, Lef en Trots

Gevolgen van het kabinetsbeleid voor asiel en migratie voor gemeenten en hun inwoners

Manifest

Het huidige kabinetsbeleid op het gebied van asiel en migratie wordt gekenmerkt door een opeenstapeling van ondoordachte wetgeving, gebrekkige financiering en een gebrek aan regie en afstemming. Dit leidt tot chaos, onnodig hoge kosten en verstreckende gevolgen voor gemeenten, hun inwoners en – niet in de laatste plaats – voor vluchtelingen zelf.

Het zwalkende kabinetsbeleid leidt tot onzekerheid en spanning in buurten, waardoor lokale bestuurders continu moeten improviseren. Zij voelen zich in de kou gezet, ook omdat het kabinet niet luistert naar hun adviezen vanuit de lokale praktijk. Een zorgvuldige, beter afgestemde aanpak is onmisbaar om verdere chaos in de asielketen te voorkomen, het draagvlak onder inwoners te herstellen en statushouders in staat te stellen om de taal te leren, aan het werk te gaan en onderdeel te worden van de samenleving.

Wat gaat er mis?

- **Chaotisch beleid:** Door de voortdurende focus op de acute opvangsituatie verdwijnt de lange termijn uit beeld. Dit dwingt het COA en gemeenten tot ad-hoc oplossingen, zoals het gebruik van dure en onwenselijke noodopvang in hotels en sporthallen. Dit veroorzaakt verwarring en onrust. Op politiek-bestuurlijk niveau, bij

omwonenden en onder vluchtelingen zelf. Inconsistente boodschappen – bijvoorbeeld dat gemeenten verplicht zijn de Spreidingswet uit te voeren én de frequente aankondiging dat deze wet snel van tafel gaat – verergeren dit.

- **Tegengestelde beleidslijnen:** Onsamenshangende maatregelen zorgen voor verwarrend, onuitvoerbaar en daarmee ineffectief beleid. Zo staan financiële prikkels voor het huisvesten van statushouders haaks op het geplande verbod op voorrang. De benodigde asielopvangcapaciteit neemt door dit verbod naar verwachting toe, wat haaks staat op het voornemen de Spreidingswet in te trekken. Inburgering wordt als gevolg van deze maatregelen haast onuitvoerbaar, wat haaks staat op de ambitie om meer in te zetten op integratie en participatie, wat naar verwachting zorgt voor een groter beroep op sociale voorzieningen en verder afkalvend draagvlak. Bovendien kunnen middelen die uitgegeven worden aan (crisis)noodopvang – honderden miljoenen per jaar – niet worden ingezet voor échte woonoplossingen.
- **Gemeenten met problemen worden niet gehoord:** Gemeenten die een asielzoekerscentrum (AZC) huisvesten, ondervinden vaak veel overlast van een procentueel kleine groep personen. Dit zijn vaak mensen met een kansarme aanvraag. Zo heeft de burgemeester

van Ter Apel herhaaldelijk om doeltreffende maatregelen gevraagd om deze overlastgevers aan te pakken, omdat bewoners en ondernemers daar ernstig onder lijden. Toch blijft een effectieve aanpak vanuit het kabinet uit, terwijl daadkracht gewenst is om dit aan te pakken.

- **Genegeerde adviezen en gebrek aan afstemming:** Het kabinet introduceert nieuwe wetsvoorstellen zonder die vooraf met gemeenten te bespreken. Bestaande plannen voor de inrichting van de asielketen (door rijk en medeoverheden vastgelegd in de Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen) worden onuitgesproken terzijde geschoven. Dit geldt ook voor adviezen van de VNG, uitvoeringsorganisaties en de Raad van State. Daardoor wordt onvoldoende stilgestaan bij effecten van beleidsvoornemens op de uitvoerbaarheid en op de maatschappij. Overlegstructuren als de Landelijke Regietafel worden onvoldoende benut voor een goede uitwisseling.
- **Ondoordachte bezuinigingen:** Het kabinet beoogt forse kortingen op organisaties als het COA en de IND, terwijl zij als gevolg van het kabinetsbeleid méér werk verwachten. Dit kan leiden tot verdere verstopping van de keten en vertragingen in asielprocedures, waardoor integratie wordt uitgesteld en de druk op gemeenten toeneemt.
- **Doorstroomlocaties worden volstroomlocaties:** Doorstroomlocaties leggen financiële en organisatorische risico's bij gemeenten, vooral omdat doorstroom naar vervolghuisvesting nauwelijks mogelijk is. Gemeenten verwachten dat langdurig verblijf in een doorstroomlocatie leidt tot afzondering van statushouders, wat een rem zet op integratie en ten koste kan gaan van de leefbaarheid.
- **Dakloze ongedocumenteerden:** Het stopzetten van financiering voor de Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen, terwijl een sluitende aanpak voor vertrek of legalisatie ontbreekt, resulteert in meer ongedocumenteerden op straat. Gemeenten en ketenpartners hebben middelen noch mogelijkheden om deze groep te begeleiden, wat leidt tot overlast op straat en belasting van politie- en hulpverleningscapaciteit.
- **Opvang van Oekraïners stagneert:** De Oekraïne-opvang zit nagenoeg vol. Eenzijdige verlaging van normbedragen en korte termijnfinanciering belemmert investeringen in structurele huisvesting, wat leidt tot overbelasting van tijdelijke onderkomens en verergering van psychosociale problemen bij de Oekraïense vluchtelingen.

Wat betekent dit voor gemeenten?

- **Onvoorspelbaarheid:** Gemeenten worden geconfronteerd met onsamenhangend en ad-hocbeleid. Inwoners voelen zich overvallen, bestuurders worden in een onmogelijke positie geplaatst, continue korte termijn-ingrepen leiden tot (onvoorspelbare) hoge druk op sociale voorzieningen – en daarmee gepaard gaande hoge kosten.
- **Sociale spanningen:** Gebrek aan adequate opvang en huisvesting zet leefbaarheid en sociale samenhang onder druk. Mogelijkheden voor integratie en participatie nemen af – dat is zeker met de huidige arbeidskrapte een gemiste kans!
- **Financiële druk:** Ondoordachte bezuinigingen en het ontbreken van structurele financiering dwingen gemeenten tot het maken van moeilijke keuzes, wat ten koste gaat van andere essentiële diensten.
- **Verlies van vertrouwen:** Inwoners verliezen vertrouwen in zowel lokale als landelijke overheden door inconsistent beleid.

Wat hebben gemeenten nodig?

1. **Volgordelijkheid in uitvoering:** Wetstrajecten (zoals het tweestatusstelsel, de asielnoodmaatregelenwet en de implementatie van het Migratiepact) moeten goed op elkaar worden afgestemd om chaos te voorkomen. Dat betekent dat als beleidswijzigingen rondom opvang en huisvesting worden doorgevoerd, dat niet kan voordat de asielketen op orde is en er effectieve alternatieven beschikbaar zijn.
2. **Echte samenwerking:** In deze maatschappelijke opgave hebben rijk en gemeenten elkaar nodig. Gemeenten moeten daarom als serieuze partners worden betrokken bij beleidsontwikkeling, met tijdige toetsing van maatregelen op uitvoerbaarheid, betaalbaarheid en maatschappelijke impact op de lange termijn. Het kabinet dient te zorgen voor coördinatie en samenhang. We verwachten dat gemeenten aan tafel worden uitgenodigd als er besluiten worden genomen over beleid dat aan gemeenten raakt.
3. **Passende financiering en heldere kaders:** Financiering moet passen bij de daadwerkelijke werklast, met realistische vergoedingen (ook gericht op stabiliteit op de langere termijn) en voldoende tijd voor de implementatie van beleid.
4. **Duurzame oplossingen voor opvang en huisvesting:** In plaats van inefficiënte noodopvang moeten middelen worden geïnvesteerd in fatsoenlijke (tijdelijke) huisvesting voor alle aandachtsgroepen, waaronder statushouders en Oekraïners.

Conclusie

Gemeenten zetten zich dagelijks in voor het welzijn van hun inwoners en streven naar een samenleving waarin iedereen kan meedoen. Dit vereist een zorgvuldige en afgestemde aanpak van het asiel- en migratiebeleid, met echte samenwerking tussen rijk en gemeenten, passende financiering en duurzame oplossingen voor opvang en huisvesting van mensen die hier zijn. Alleen dan kunnen we chaos in de asielketen voorkomen, het draagvlak onder inwoners herstellen en zorgen dat nieuwkomers in onze gemeenten een goede uitgangspositie krijgen om mee te doen in de samenleving. De VNG en gemeenten denken graag mee over toekomstbestendige oplossingen, mits ze een serieuze gesprekspartner zijn als medeoverheid.

**Vereniging van
Nederlandse Gemeenten**

Nassaulaan 12
2514 JS Den Haag
+31 70 373 83 93

info@vng.nl

maart 2025